

SUOMI SIJOITTUU KANSAINVÄLISISSÄ VERTAILUISSA POIKKEUKSETTA MAAILMAN KÄRKIDEMOKRATIOIDEN JOUKKOON. SUOMEN VALTTINA OVAT VAKAA POLIITTINEN JÄRJESTELMÄ SEKÄ AVOIN JA KORRUPTOITUMATON HALLINTO. ERITYISESTI VIIME VUOSIKYNTENEN AIKANA POLIITTISEN JÄRJESTELMÄN PARLAMENTAARISUUS ON TUONUT SUOMEN YHDENVERTAISIA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIA KANSAINVÄLISEN DEMOKRATIAN SUURIMPANA HAASTEENA VOIDAAN PITÄÄ ÄÄNESTYSAKTIIVISUUDEN LASKEMISTA JA OSALLISTUMISEN EDISTÄMISTÄ. MAAILMAN AINEN KEHITYS ON HAVAITTAVISSA KANSAINVÄLISISSÄ VERKOSTOISSA. TAUSTALLA ON YHTEISKUNNALLINEN UUSI SUUNNITTELU, JOSSA UUSIEN ROOLIT OVAT MUUTTUNEET, IHMISTEN KÄYTTÖ- JA VALINNAT OVAT MUUTTUNEET KESKEISEMPIÄ JA JOSSA KANSAINVÄLISEN YHTEISYHDENVAIKUTUS VOI VAIKUTTAVAMMIN POLIITTISEEN AGENDAN MUUTOKSIIN. UUSIEN TEKIJÖIDEN KUTEN TYÖTTÖMYYDEN, TALOUDELLISEN TOIMEKANNON SYRJÄYTYMISEN ON OSOITETTU VAIKUTTAVAMMILLA TAVOILLA OSALLISTUMISAKTIIVISUUTEEN. VAIKKA SUOMESSA KANSAINVÄLISISSÄ VERKOSTOISSA POLITIIKASTA ON KANSAINVÄLISESSÄ VERTAILUSSA KOETTAVIEN KORKEALLA TASOLLA, ON SUOMALAISTEN OSUUS KANSAINVÄLISEN YHTEISYHDEN VÄHÄISTÄ. TUOREET TUTKIMUKSET OSOITTAVAT UUSIEN TEKIJÖIDEN KANSALAISTEN TYYTYVÄISYYS DEMOKRATIAN YHTEISYHDENVAIKUTUKSEN KIINNOSTUS POLITIIKKAAN ON KESKEISTÄ. UUSIEN TEKIJÖIDEN VAIKUTTAMÄTTÄ HEIJASTU ÄÄNESTYSAKTIIVISUUDEN NOUSUUN LYHYELLÄ AIKAVÄLILLÄ. VALTIONEUVOSTO ON DEMOKRATIAPOLITIIKALLA KESKEISTÄ VASTAAN DEMOKRATIAN UUSIIN HAASTEISIIN. DEMOKRATIAPOLITIIKALLA VASTAAN ON OLLUT SE, ETTÄ PÄÄTÖKSENTEKIJÄT UUSIEN TEKIJÖIDEN LAAJAAN OSALLISTUMISEEN JA ETTÄ SIINÄ TOIVITTAVIEN OSALLISTUMISEN YHTEISYHDENVAIKUTUS. KESKEISTÄ ON OLLUT KEHITTÄÄ UUSIA KANSALAISTEN OSALLISTUMISEN VAIKUTTAMISKEINOJA SEKÄ LISÄTÄ HALLINNON TOIMIVUUTTA JA UUSIEN TEKIJÖIDEN SIDOSRYHMIEN SEKÄ KANSALAISTEN KIINNOSTUSTA DEMOKRATIAA KEHITETÄÄN MAHDOLLISTAMALLA KUNNALLISEN KANSANAANESTYKSEN JÄRJESTÄMINEN VERKOSSA JA VAALIEN YHTEYDESSÄ SEKÄ EDISTÄMÄLLÄ KUNTALAISALOITTEIDEN LAAJEMPAA KÄYTTÖÄ. KANSALAISTEN KUNTALAISALOITEPALVELUIDEN TOIMIVUUTTA KEHITETÄÄN EDELLEEN. HALLINNON AVOIMUUTTA EDISTETÄÄN AVAAMALLA HALLINNONTIETOVARANTOJA, KEHITTÄMÄLLÄ KUULEMISPROSESSEJA MUUN MUASSA OTTAMALLA KÄYTTÖÖN SÄHKÖINEN LAUSUNTOMENETTELY SEKÄ KOULUTTAMALLA UUSIEN TEKIJÖIDEN KUTTEISEMPAAN VALMISTELUUN. TIEDOTUSTA MONIPUOLISTETAAN JA HALLINTO TOIMII JATKOSSA AKTIIVISEN YHTEISYHDENVAIKUTUKSEN KEHITTÄMÄLLÄ HALLINNON JA KANSALAISYHTEISKUNNAN YHTEISTYÖTÄ KUMPPANUUSPERIAATTEELLA. PARANNETAAN JÄRJESTÖJENKANSKA TEHTÄVÄÄ YHTEISTYÖTÄ SELKEYTTÄMÄLLÄ NIITÄ KOSKEVIA PROSESSEJA JA LINJAUKSIA. DEMOKRATIAKASVATUS ON

PROVO KAATI OITA & VASTAK KAIN ASET TELUJA

?

KUKA INNOSTUU
KUKA VETÄYTYY

Provokaatioita ja vastakkainasetteluja

- kuka innostuu, kuka vetäytyy?

Sisältö

Saatteeksi	5
Tiivistelmä tuloksista	6
Tutkimuksen lähtökohdat	7
Tutkimuksen toteutus	8
Provosointi on lisääntynyt	10
Henkilökohtaisuuksiin meneminen tuomitaan	10
Vastakkainasetteluun kyllästyneet vetäytymässä keskusteluista	12
Ei vain keskustelua omassa kuplassa	14
Usko omiin kykyihin vahvinta poliittisen kentän laidoilla	16
Väärät tiedot halutaan oikoa	18
Johtopäätös	20

Saatteeksi

Suomalaisten kiinnostus politiikkaa kohtaan on kasvanut. Aktivoituminen näkyy myös julkisessa keskustelussa. Erityisesti sosiaalinen media tarjoaa vaivattomia osallistumisen tapoja ja suoria kanavia päättäjiin.

Tämä tutkimus selvittää, mitä suomalaiset ajattelevat nykyisestä keskusteluilmapiiristä ja omasta roolistaan. Raportti on osa laajempaa tutkimusta, jolla selvitetään mm. osallistumista, luottamusta ja arvoja valintojen taustalla. Tutkimuksen muut osat julkaistaan kuluvan vuoden aikana.

e2:n tehtävä on tuottaa tietoa päätöksentekoon politiikassa, järjestöissä ja yrityksissä. Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen ja muutosten ennakointi ovat keskeinen osa työtämme. Uskomme, että tieto auttaa tekemään viisaita päätöksiä.

Raportti on uuden e2:n ensimmäinen julkaisu. Sen toteutuksesta ovat vastanneet tohtorit **Ville Pitkänen** ja **Jussi Westinen**. Yhteistyökumppaneina ovat olleet Taloustutkimus ja graafikko **Juha Rätty**. Kiitokset kaikille.

Helsingissä 7.4.2016

Karina Jutila

johtaja

e2

Tiivistelmä tuloksista

Yli 90 prosenttia suomalaisista kokee, että tahallinen provosoiminen on lisääntynyt julkisessa keskustelussa. Lisäksi puolet suomalaisista on niin kyllästynyt vastakkainasetteluihin, että on valmis vetäytymään yhteiskunnallisesta keskustelusta. Toisaalta suomalaiset ovat edelleen innokkaita keskustelemaan ihmisten kanssa, joiden mielipiteet eivät vastaa omia mielipiteitä.

Erityisen innokkaita keskustelijoita löytyy poliittisten ulottuvuuksien ääri- ja keskivaiheilla – erittäin arvokonservatiiveista ja erittäin arvoliberaaleista sekä oikeisto–vasemmisto-ulottuvuuden kummaltakin ääri- ja keskivaiheelta. Poliittiseen keskustaan sijoittuvat ovat herkempiä vetäytymään ja passiivisempia kuin oikeisto–vasemmisto-ulottuvuuden laidat. Erittäin arvokonservatiivisia nykyinen ilmapiiri passivoi muita vähemmän.

Suomalaisista 46 prosenttia kokee, että heillä on keskimääräistä paremmat tiedot ja taidot arvioida politiikkaa ja 57 prosenttia kokee velvollisuudekseen oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Liberaali–konservatiivi- ja vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuksien laidat erottuvat näissäkin kysymyksissä, sillä ulottuvuuksien laidoilla koetaan oma tietotaso keskimääräistä paremmaksi ja suurempaa tarvetta oikoa väärinkäsityksiä.

Myös sukupuolten väliset erot ovat kysymyksissä merkittäviä. Miesten enemmistö (59%), ja naisista vain 34 prosenttia kokee tietotasonsa keskimääräistä selvästi paremmaksi. Miehet (61%) kokevat myös velvollisuudekseen oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisissa keskusteluissa naisia (52%) useammin. Yliopistokoulutettujen selkeä enemmistö (62%) kokee tietotasonsa keskimääräistä paremmaksi, kun taas ammattikoulutetuilla osuus oli vain 35 prosenttia. Koulutustaso ei ole vastaavassa yhteydessä haluun oikoa väärinkäsityksiä.

Tutkimuksen lähtökohdat

Julkisessa keskustelussa ja erityisesti sosiaalisessa mediassa törmää nykyisin lähes päivittäin puheenvuoroihin, joissa ihmetellään vihapuheen ja henkilöön käyvän viestinnän yleistymistä sekä yhteiskunnallisen keskustelun kärjistymistä. Debatit ovat siirtyneet yhä enemmän sosiaalisen media areenoille, joissa tiedon oikeellisuudesta ei ole varmuutta. Moni kysyy, mihin suomalainen keskustelukulttuuri on menossa ja ovatko osapuolet jo liian kaukana toisistaan. Tutkittua tietoa aiheesta on vähän.

Tässä tutkimusraportissa selvitetään suomalaisten näkemyksiä vallitsevasta keskustelukulttuurista. Tutkimuksellinen mielenkiinto on seuraavissa kysymyksissä:

- Arvioivatko suomalaiset keskustelukulttuurin menneen viime vuosina huonompaan suuntaan?
- Millä tavoin kansalaiset reagoivat yhteiskunnallisen ilmapiirin mahdolliseen kovenemiseen? Ketkä vetäytyvät keskusteluista, ketkä aktivoituvat?
- Millaisiksi suomalaiset kokevat tietonsa ja valmiutensa arvioida politiikkaa ja kokevatko he tarvetta oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa?

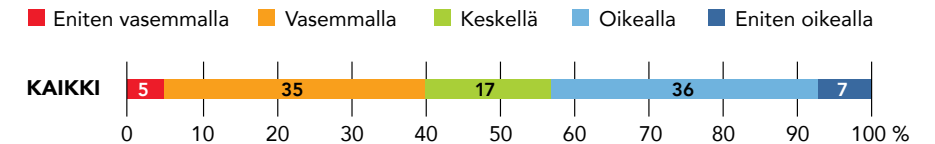
Tutkimuksen toteutus

Raportin tulokset perustuvat 4 705 henkilön antamiin vastauksiin. Kyselytutkimus toteutettiin Taloustutkimuksen internetpaneelissa 15.–21.3.2016. Kysely piti sisällään 39 yhteiskunnallista väittämää, joista tässä raportissa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin kuutta. Muita väittämiä käsitellään erillisissä raporteissa.

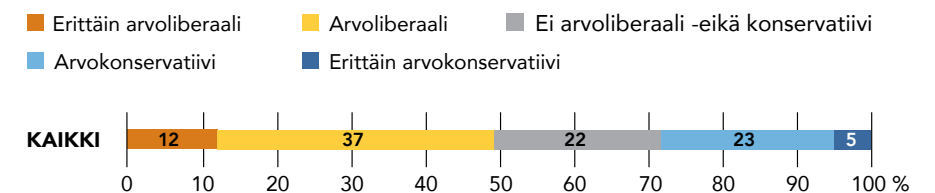
Otos edustaa Suomen aikuisväestöä (15–79-vuotiaat), ja tulokset on painotettu iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Yksityiskohtaisemmat tiedot kyselytutkimuksen toteutuksesta on esitetty liitteessä 1.

Perinteisten taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, ammatti/asema, koulutus, talouden bruttotulot, talouden elinvaihe, asuinpaikkakunta) lisäksi vastaajia pyydettiin kertomaan, minkä puolueen ehdokasta he äänestäisivät, jos eduskuntavaalit olisivat nyt ja sijoittamaan itsensä asteikolle arvoliberaali–arvokonservatiivi (0–10) sekä asteikolle vasemmisto–oikeisto (0–10). Julkaisun kuvioissa käytetään seuraavaa luokittelua kuvaamaan vastaajien vasemmisto–oikeisto-orientaatiota: eniten vasemmalla (0–1), vasemmalla (2–4), keskellä (5), oikealla (6–8), eniten oikealla (9–10). Vastaajien liberaali–konservatiivi-orientaatiota kuvaamaan on käytetty seuraavaa luokittelua: erittäin arvoliberaali (0–1), arvoliberaali (2–4), ei arvoliberaali eikä -konservatiivi (5), arvokonservatiivi (6–8), erittäin arvokonservatiivi (9–10). Jakaumat kyseisillä ulottuvuuksilla näkyvät kuvioissa 1 ja 2. Jakaumat puoluekannan mukaan ovat liitteissä 2 ja 3.

Kuvio 1: Vastaajien sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella

Kuvio 2: Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuudella

Vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus sekä arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuudet korreloivat keskenään (korrelaatiokerroin=0,48), sillä vasemmistolaisuus ja arvoliberaalius sekä oikeistolaisuus ja arvokonservatiivisuus linkittyvät toisiinsa. Toisaalta ne eivät kuitenkaan ole täysin päällekkäisiä. Esimerkiksi eniten vasemmalla olevista 86 prosenttia on erittäin arvoliberaaleja tai liberaaleja, mutta eniten oikealla olevista vain 60 prosenttia on erittäin arvokonservatiiveja tai konservatiiveja. Myös itsensä oikealle sijoittavista löytyy siis runsaasti arvoliberaaleja vastaajia. (LIITE 4.)

Hankkeen suunnittelusta, väittämien laadinnasta sekä tilastollisesta analyysistä ovat vastanneet e2:n johtaja YTT **Karina Jutila** sekä tutkijat VTT **Ville Pitkänen** ja VTT **Jussi Westinen**. Tutkimusraportin ovat tehneet Ville Pitkänen ja Jussi Westinen.

Provosointi on lisääntynyt

Suomalaisista yli 90 prosenttia on sitä mieltä, että tahallinen provosointi on lisääntynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa. Näkemykset eivät ole erityisen vahvasti sidoksissa vastaajien sukupuoleen, ikään tai koulutustaustaan. Yli 50-vuotiaat ovat kuitenkin muita harvemmin väittämästä täysin samaa mieltä. Valtaosa suomalaisista siis kokee keskusteluilmapiiirin muuttuneen tässä suhteessa huonompaan suuntaan.

Väittämästä täysin samaa mieltä ovat muita useammin itsensä erittäin arvoliberaaleiksi mieltävät sekä itsensä eniten vasemmalle sijoittavat vastaajat. Puoluetustan mukaisesti väittämän kanssa täysin samaa mieltä ovat muita useammin vasemmistoliiton (69%), vihreiden (68%) sekä RKP:n (65%) kannattajat. Juuri näistä puolueista löytyy eniten arvoliberaaleja (ks. LIITE 3).

Perussuomalaisten kannattajat ovat hieman muita useammin väittämän kanssa jonkin verran tai täysin eri mieltä (13%). Muissa eduskuntapuolueissa väitteen kanssa eri mieltä on 1–5 prosenttia vastaajista. Silti perussuomalaisten kannattajista 83 prosenttia katsoo tahallisen provosoinnin lisääntyneen.

Väittämän kanssa jonkin verran tai täysin eri mieltä ovat muita useammin henkilöt, jotka äänestäsivät vaaleissa eduskunnan ulkopuolista puoluetta (12%) sekä ne, jotka eivät aio äänestää lainkaan (10%).

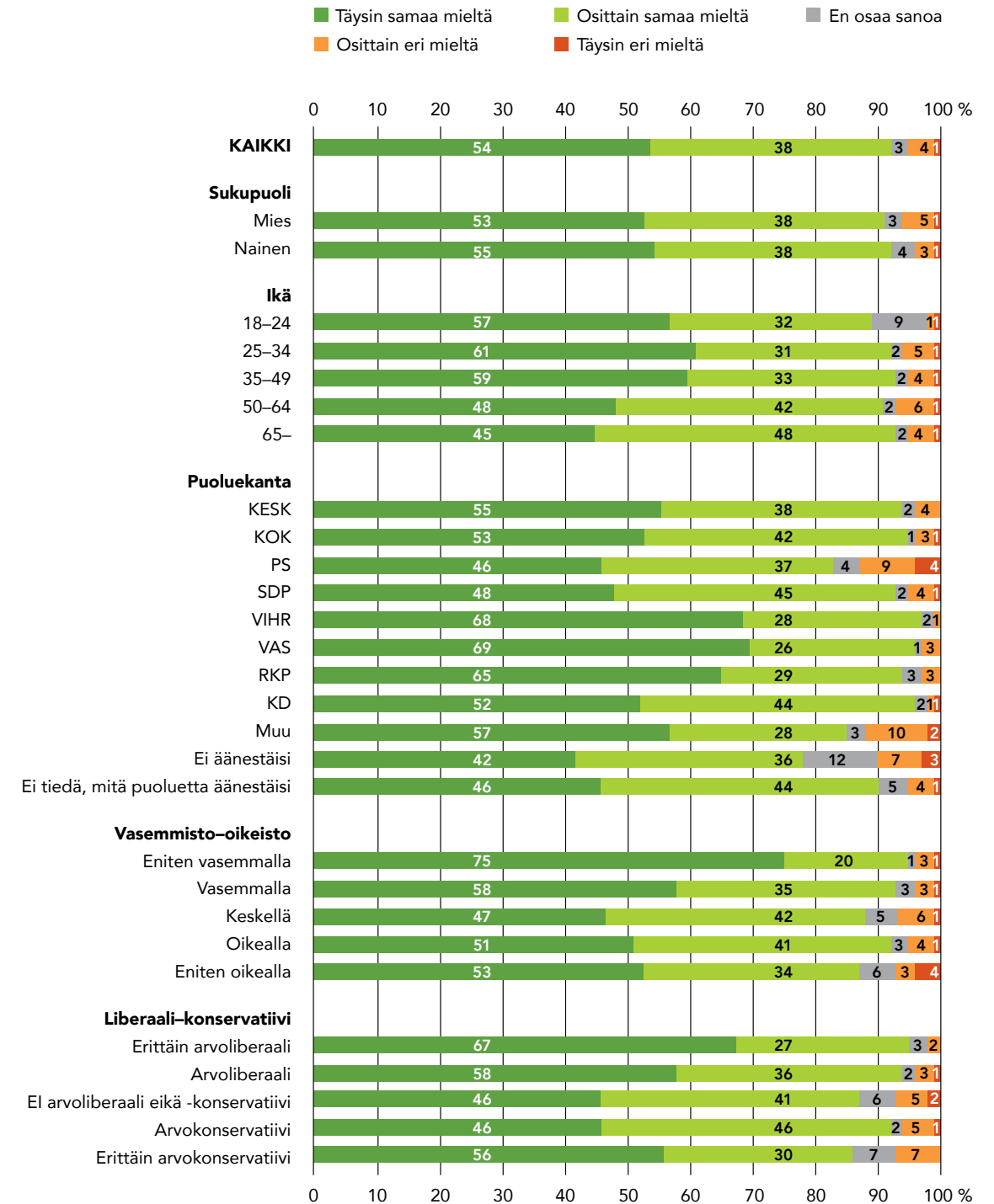
Henkilökohtaisuuksiin meneminen tuomitaan

Tutkimuksessa kysyttiin, onko henkilökohtaisuuksiin meneminen sosiaalisessa mediassa aina väärin. Peräti 92 prosenttia vastaajista on väitteestä samaa mieltä. Vain yksi prosentti on väitteestä täysin eri mieltä.

Suurimmat erot eri ryhmien välille syntyvät siinä, tuomitsevatko he täysin henkilökohtaisuuksiin menemisen (täysin samaa mieltä). Alle 25-vuotiaista vain 42 prosenttia on täysin samaa mieltä, kun taas yli 65-vuotiaissa osuus on 75 prosenttia ja kaikkien osalta 63 prosenttia. Naiset (68%) tuomitsevat henkilökohtaisuuksiin menemisen miehiä (57%) useammin.

Lisäksi erittäin konservatiiviset (55%), perus- tai kansakoulun käyneet (53%), perussuomalaiset (50%) ja eduskunnan ulkopuolista puoluetta kannattavat (41%) ovat keskimääräistä harvemmin täysin samaa mieltä siitä, että henkilökohtaisuuksiin meneminen sosiaalisessa mediassa on aina väärin. Muiden eduskuntapuolueiden kannattajien joukossa osuus vaihteli 66–70 prosentin välillä.

Kuvio 3: Tahallinen provosointi on mielestäni lisääntynyt suomalaisessa keskustelussa

Vastakkainasetteluun kyllästyneet vetäytymässä keskusteluista

Suomalaiset eivät pelkää koe provosoinnin lisääntyneen – vastakkainasettelulla on myös kielteisiä seurauksia osallistumiseen. Noin puolet suomalaisista on kyllästynyt yhteiskunnallisen keskustelun kärjistymiseen jopa siinä määrin, että harkitsee jättäytymistä yhteiskunnallisen keskustelun ulkopuolelle.

Naiset (53 %) yhtyvät väittämään hieman miehiä (48 %) useammin. Ikäryhmittäin tarkasteltuna kehitykseen kyllästyneimpiä ovat 25–34-vuotiaat (61 %). Ero on selkeä varttuneimpiin ikäryhmiin verrattuna. Tällä voi olla vaikutusta äänestysaktiivisuuteen ja myös laajemmin poliittiseen osallistumiseen.

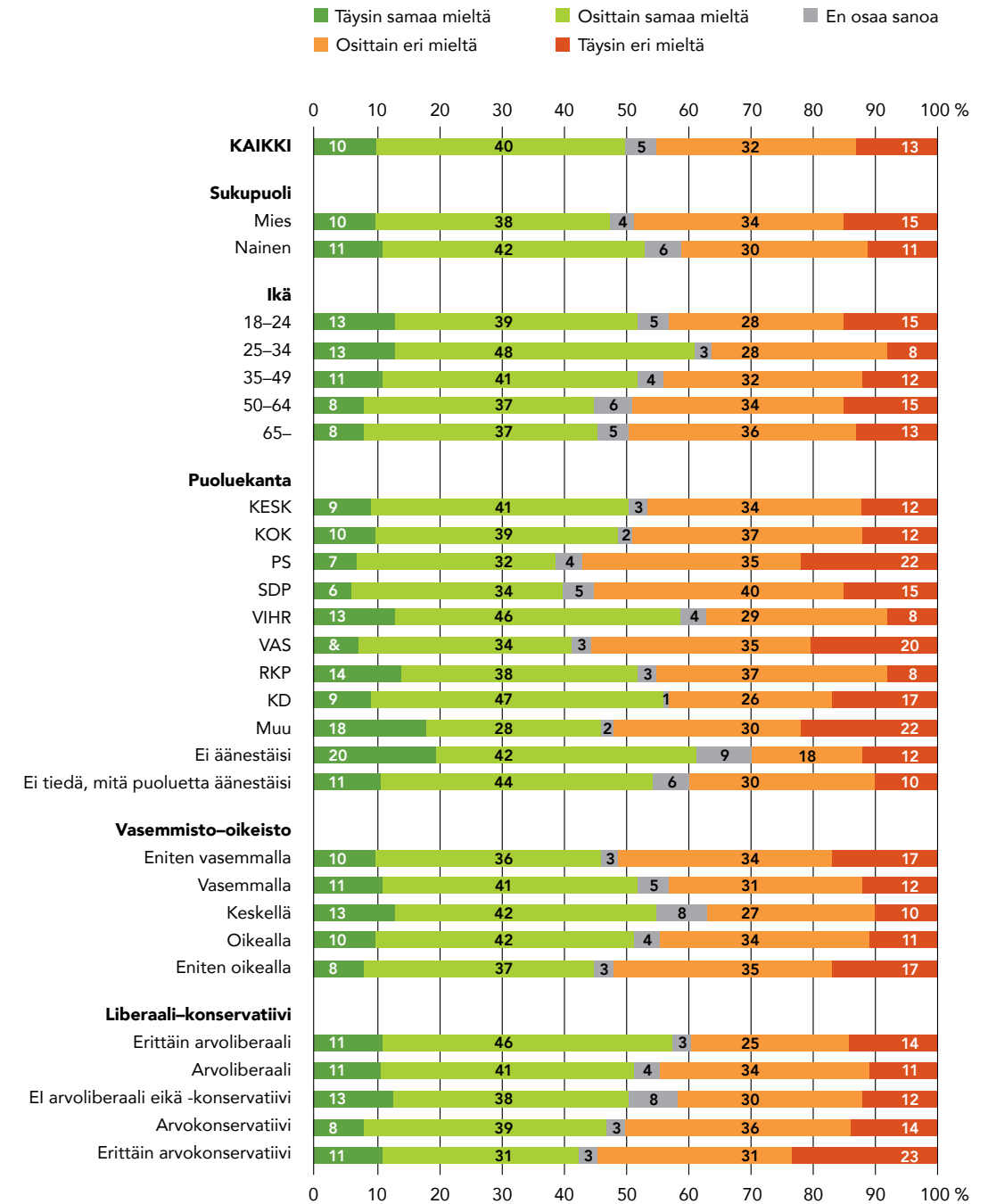
Eniten vastakkainasettelusta passivoituva on erittäin arvoliberaalien ryhmä. Osin tulos linkittyy siihen, että alle 35-vuotiaat korostuvat erittäin arvoliberaalien joukossa. Erittäin arvokonservatiivien joukossa tilanne on päinvastainen.

Puoluetaustan mukaan väitteestä **voimakas vastakkainasettelu kyllästyttää minua enkä siksi halua osallistua lainkaan yhteiskunnalliseen keskusteluun** täysin tai jokseenkin samaa mieltä ovat muita hieman useammin vihreiden (59 %) kannattajat. Vihreistä yli 80 prosenttia asemoi itsensä arvoliberaaliksi (LIITE 3).

Väitteestä täysin eri mieltä ovat muita useammin perussuomalaisten (22 %) sekä vasemmistoliiton kannattajat (20 %). Tässä suhteessa hyvin arvoliberaalit, vasemmistoliiton kannattajat (ks. LIITE 3) siis eroavat arvoliberaalien, vihreiden ja myös RKP:n kannattajista, sillä he eivät ole yhtä kyllästyneitä vastakkainasetteluihin.

Äänestämättömät arvioivat, että voimakas vastakkainasettelu vähentää heidän halukkuuttaan osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Kuvio 4: Voimakas vastakkainasettelu kyllästyttää minua enkä siksi halua osallistua lainkaan yhteiskunnalliseen keskusteluun

Ei vain keskustelua omassa kuplassa

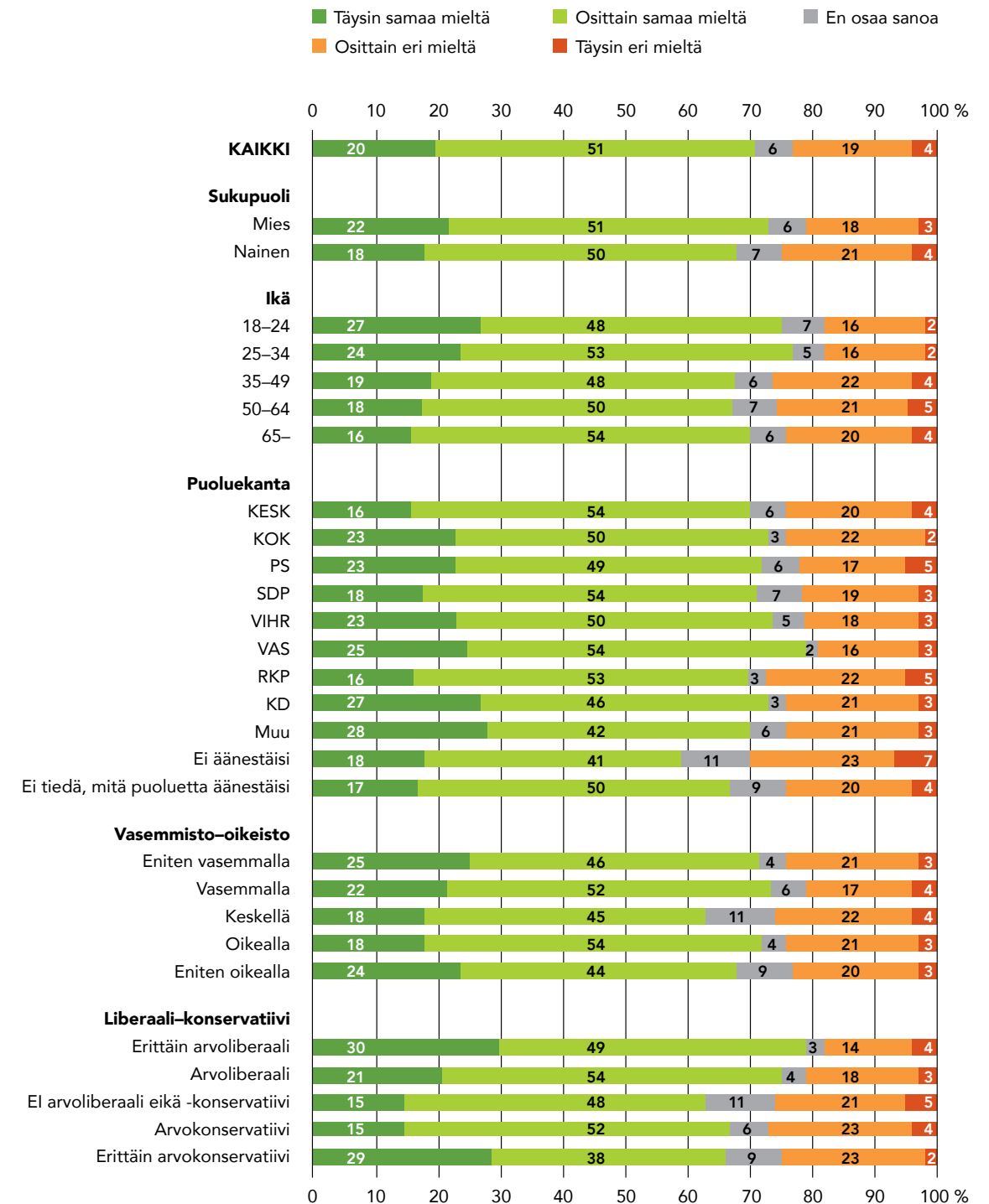
Vastakkainasetteluista huolimatta suomalaisten selkeä enemmistö (71%) on edelleen valmiita keskusteluun myös eri mieltä olevien kanssa.

Väittämästä **Olen innostunut keskusteluista ihmisten kanssa, joilla on erilaiset mielipiteet kuin minulla** täysin samaa mieltä on erittäin arvoliberaaleista 30 prosenttia ja erittäin arvokonservatiiveista 29 prosenttia. Vasemmisto-oikeisto-ulottuvuus ei sen sijaan erottele vastaajia aivan samaan tapaan. Eniten vasemmalla ja oikealla olevat ovat hieman innostuneempia keskustelijoita kuin muut ryhmät kyseisellä ulottuvuudella.

Erot puolueiden välillä eivät ole suuria. Vasemmistoliiton kannattajat ovat hieman muita innokkaampia keskustelemaan eri mieltä olevien kanssa. Sen sijaan ne, joilla ei ole puoluekanta, ovat muita hieman harvemmin innostuneita keskusteluista.

Valmius keskusteluun on ikäryhmistä suurinta alle 25-vuotiaiden keskuudessa. Sukupuolten välillä ei ole merkittäviä eroja.

Kuvio 5: Olen innostunut keskusteluista ihmisten kanssa, joilla on erilaiset mielipiteet kuin minulla

Usko omiin kykyihin vahvinta poliittisen kentän laidoilla

Yhteiskunnallisissa keskusteluissa on kyse paitsi osallistumishalukkuudesta myös siitä, missä määrin ihmiset kokevat olevansa kyvykkäitä arvioimaan politiikkaa. Seuraavaksi tarkastellaan vastaajien kokemusta omasta kyvystä arvioida politiikkaa ja verrataan sitä muissa tutkimuksissa mitattuun tietotasoon. Lisäksi analysoidaan sitä, ketkä kokevat suurinta tarvetta oikoa keskusteluissa esiintyviä väärinkäsityksiä.

Suomalaisista 46 prosenttia arvioi, että heillä on keskimääräistä paremmat tiedot ja taidot arvioida päättäjien toimintaa ja politiikkaa. Vanhimmat vastaajat kokevat kaikkein harvimmoin tietonsa ja taitonsa keskimääräistä paremmiksi. Tulokset ovat osin ristiriidassa kansalaisten todellisen tietotason kanssa. Nuorimmilla ikäluokilla on heikoimmat tiedot politiikasta.¹

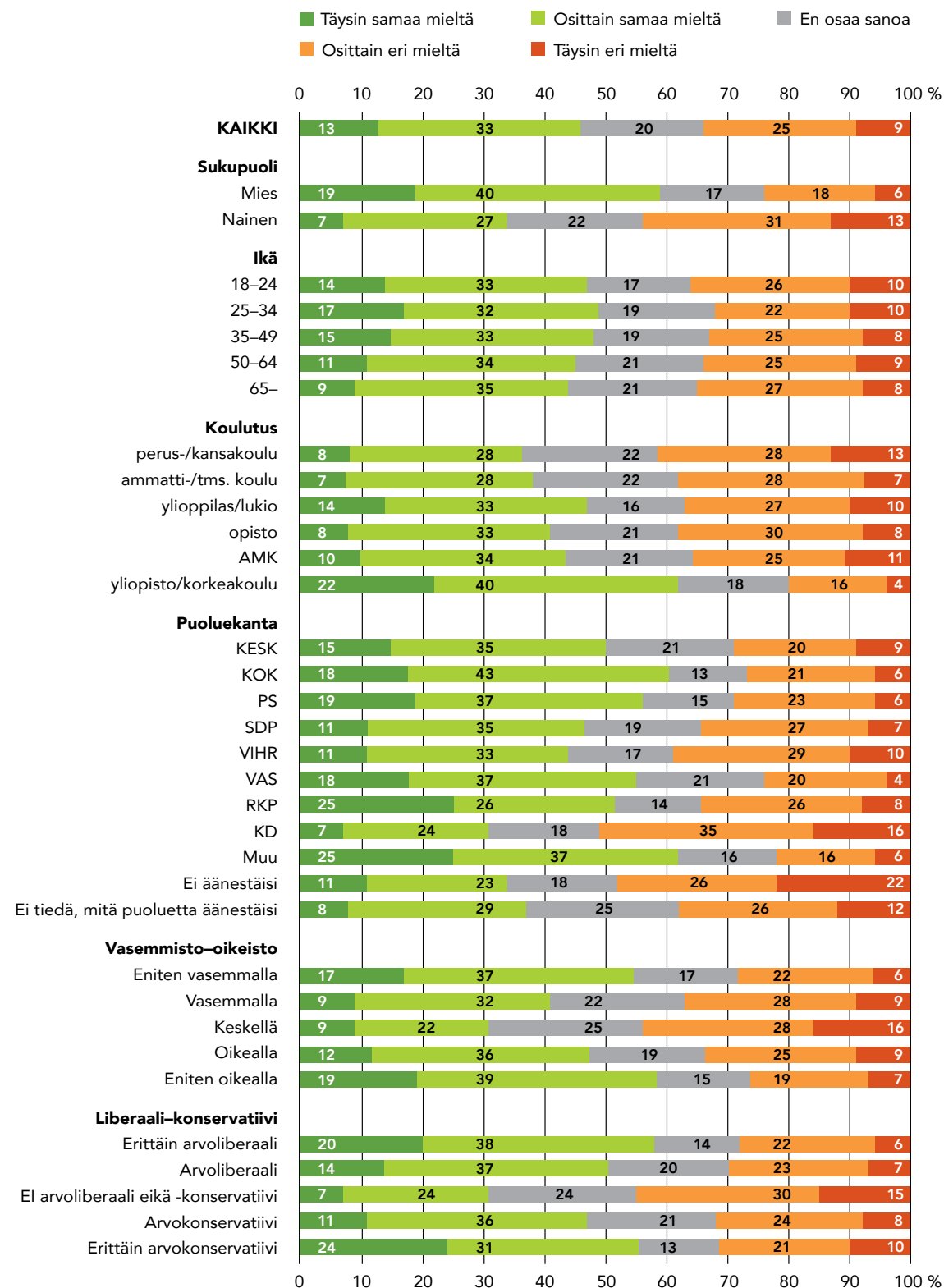
Miehet (59%) arvioivat omat tietonsa ja taitonsa keskimääräistä korkeammiksi huomattavasti useammin kuin naiset (34%). Sukupuolten väliset erot ovat osin linjassa kansalaisten politiikkatietämystä mittaavien tutkimusten kanssa, mutta erot miesten ja naisten todellisessa tietotasossa eivät ole läheskään näin suuria. Kyseisten tutkimusten mukaan miehillä on naisia jonkin verran korkeampi tietotaso politiikasta, mutta lisäksi miehillä on naisia suurempi taipumus kompensoida puuttuvia tietoja arvaamalla vastauksia.²

Oman tieto- ja taitotasonsa keskimääräistä korkeammiksi arvioivat erityisesti sekä arvokonservatiivi- arvoliberaali- että oikeisto-vasemmisto- ulottuvuuksien ääri- eli samat ryhmät, jotka olivat myös kaikkein innokkaimpia keskustelemaan eri mieltä olevien ihmisten kanssa.

Puoluetustaan mukaan kyvykkäimmiksi itsensä arvioivat eduskunnan ulkopuolella olevien puolueiden kannattajat (62%), kokoomuksen (61%), perussuomalaisten (56%) ja vasemmistoliiton (55%) kannattajat. Kristillisdemokraateista väittämän kanssa jonkin verran tai täysin samaa mieltä oli vain 31 prosenttia. Kokoomuksen kannattajien arviot omista tiedoistaan vastaavat jossain määrin todellisuutta, sillä osa tutkimuksista osoittaa kokoomuksen kannattajien politiikkatietämystä olevan keskimääräistä korkeampaa. Perussuomalaisten ja vasemmistoliiton kannattajat sen sijaan todennäköisesti hieman yliarvioivat itseään, sillä tutkimusten mukaan näiden puolueiden kannattajien tietotaso ei eroa olennaisesti muiden puolueiden kannattajien osaamisesta.³

Odotetusti kyvykkyytensä korkeimmiksi arvioivat korkeakoulutetut, joista yli 60 prosenttia oli samaa mieltä väittämän kanssa, kun taas ammatikoulutetuilla osuus oli vain 35 prosenttia. Tulos on linjassa mitatun tietota-

Kuvio 6: Minulla on keskimääräistä paremmat tiedot ja taidot arvioida päättäjien toimintaa ja politiikkaa

son kanssa. Heikoiksi oman kyvykkyytensä arvioivat sekä äänestämättömät (34%) että henkilöt, jotka eivät tiedä mitä puoluetta äänestäisivät (37%).

Väärät tiedot halutaan oikoa

Koettu tietotaso on yhteydessä siihen, kokevatko suomalaiset velvollisuudekseen oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa (korrelaatiokerroin=0.38).

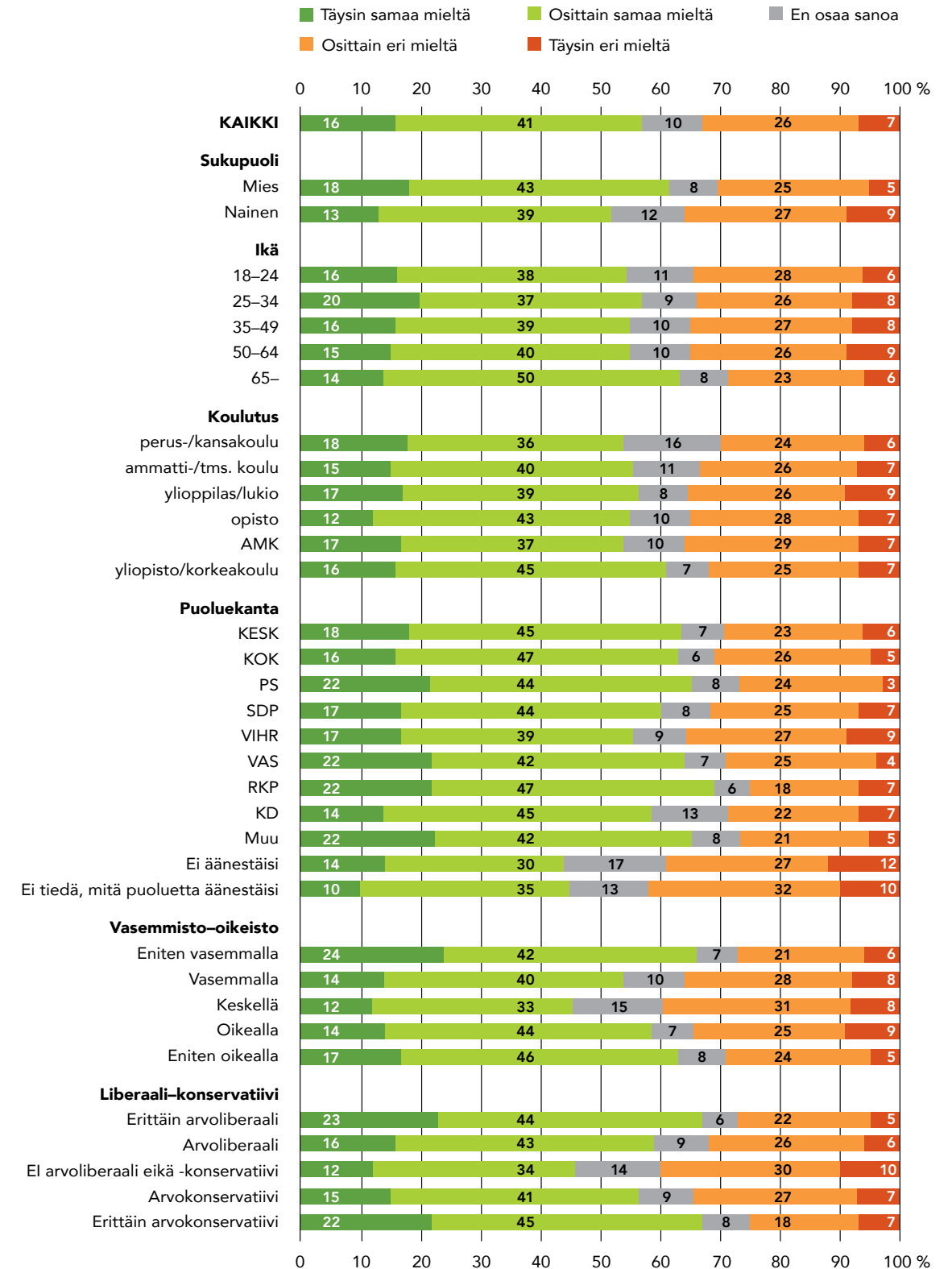
Suomalaisista 57 prosenttia on väitteestä samaa mieltä. Miehet (61%) kokevat myös velvollisuudekseen oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisissa keskusteluissa naisia (52%) useammin. Ikäryhmistä velvollisuudentuntoisten osuus on korkein yli 65-vuotiaiden joukossa. Heistä 64 prosenttia on jonkin verran tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Edeltävien väittämien tavoin ulottuvuuksien ääripää erottuvat muista. Sekä erittäin konservatiiviset että erittäin liberaalit sekä itsensä oikealla tai vasemmalla sijoittuvat kokevat muita useammin velvollisuudekseen oikoa väärinkäsityksiä.

Koulutustaustan perusteella aktiivisimmat väärinkäsitystenkorjaajat löytyvät korkeakoulutetuista, joskin erot muihin ryhmiin ovat melko vähäisiä. Korkeasti koulutetuista 61 prosenttia katsoo velvollisuudekseen väärinkäsitysten oikomisen. Yhtä suuri osuus heistä arvioi myös oman tietotaitonsa keskimääräistä paremmaksi.

Muissa ryhmissä prosenttiosuudet eivät ole yhtä identtiset. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen käyneistä oman tietotaitonsa keskimääräistä paremmaksi arvioi 35 prosenttia, mutta 55 prosenttia heistä katsoo velvollisuudekseen väärin tietojen oikomisen. Koulutustaso ei siis ole vastaavassa yhteydessä haluun oikoa väärinkäsityksiä.

Kuvio 7: Koen velvollisuudekseni oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa

Johtopäätös:

asenteellisessa välimaastossa vähemmän intoa keskusteluun, äärilaidat aktiivisia

Suomalaisten mielestä tahallinen provosointi on lisääntynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa ja vastakkainasettelut heikentävät halua osallistua julkiseen keskusteluun. Erityisesti kaikkein vasemmistolaisimmat ja arvoliberaaleimmat kansalaiset kokevat tahallisen provosoinnin lisääntyneen. Voimakas vastakkainasettelu passivoi erittäin arvokonservatiiveja muita vähemmän.

Keskimääräistä enemmän innostuneisuutta keskusteluun eri mieltä olevien kanssa on kuitenkin vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-ulottuvuuksien reunoilla. Lisäksi reunoilta löytyvät ne, jotka kokevat oman tietotasonsa politiikasta muita useammin korkeaksi ja ne, jotka ovat hanakampia oikomaan väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tulokset antavat osittain selityksen sille, miksi äärilaidat tuntuvat olevan vahvoilla yhteiskunnallisessa keskustelussa. Vaikka suomalaisista vain kuudesosa on luokiteltavissa erittäin arvoliberaaliksi tai arvokonservatiiviksi, voivat nämä ryhmät saada kokoaan suuremman huomion.

Osin tätä kehitystä ruokkivat myös tiedotusvälineet, jotka mielellään nostavat esille vastakkaisia näkemyksiä ja eri mieltä olevia keskustelijoita.⁴ Kehitystä voi ylläpitää myös sosiaalinen media, joka tarjoaa uudenlaisen, vaivattoman foorumin yhteiskunnalliselle keskustelulle. Siellä kuohunaa herättävät erityisesti sosiokulttuuriset kysymykset (maahanmuutto, vähemmistöjen asema, arvokysymykset), jotka jakavat mielipiteitä yhä vahvemmin.⁵ Näköpiirissä ei siis ole levollista konsensusvaihetta.

Vastakkainasetteluihin kyllästyneitä on eniten niiden joukossa, jotka ilmoittavat jättävänsä äänestämättä. Toisaalta myös puoluekannan mukainen vaihtelu on selvä: kyllästyneitä on eniten vihreissä ja vähiten perussuomalaisten ja vasemmistoliiton kannattajissa.

Erityisen huolestuttavaa on se, että yhteiskunnallisesta keskustelusta vetäytyviä on keskimääräistä enemmän nuorien aikuisten (25–34 vuotiaiden) joukossa. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että äänestämättömyydestä ja yhteiskunnallisesta osallistumattomuudesta voi tulla tapa,

jos se opitaan nuorena aikuisena. Näin on käynyt erityisesti nuorimpien sukupolvien kohdalla.⁶ Tämä tutkimus antaa viitteitä, että myös turhautuminen vastakkainasetteluun voi vahvistaa nimenomaan nuorten aikuisten vetäytymistä. Tulokset osoittavat, että yli 50-vuotiaita voimakas vastakkainasettelu passivoi nuorempia huomattavasti vähemmän.

Kuvaavaa nykymokratialle on Maninin (1997) esittämä yleisödemokratiavertaus, jossa suuri osa kansalaisista seuraa politiikkaa suhteellisen passiivisina katsomossa.⁷ Maninin vertausta voidaan soveltaa tähän tutkimukseen. Ulottuvuuksien keskelle sijoittuvat äänestäjät vaikuttavat seuraavan vastakkainasettelua etäältä, hämmentyneenä, sillä heitä keskustelut eivät innosta eivätkä he koe yhtä suurta tarvetta oikoa väärinkäsityksiä.

Suomen poliittisen järjestelmän sekä heikkoutena että vahvuutena on pidetty konsensusta. Puolueet ja työmarkkinajärjestöt ovat kyenneet tekemään yhteistyötä toistensa kanssa ja säilyttämään keskusteluyhteyden. Toisaalta poliittisesti kirjavien ja ideologisesti ristiriitaisten hallituskoalitoiden muodostamista vaalien jälkeen on pidetty huonona äänestäjien kulluttajansuojan kannalta.⁸ Lisäksi suomalaisen demokratian erityisongelma on ollut politiikan kokeminen monimutkaiseksi ja vaikeaksi. Nämä tekijät ovat osaltaan passivoineet suomalaisia.

Edellä esitetyt tutkimustulokset täydentävät tätä kuvaa. Tahallinen provosointi ja voimistunut vastakkainasettelu voivat olla ongelmallisia demokratian kannalta. Riskinä on nyt, että vahvat mielipiteet keräävät paljon huomiota, mutta iso osa kokee keskusteluilmapiirin ahdistavaksi ja vetäytyy.

Myönteisempänä merkinä voidaan pitää sitä, että suomalaisista yli 70 prosenttia on innostunut keskustelemaan henkilöiden kanssa, joilla on erilaiset mielipiteet kuin itsellä. Havainto rikkoo jossain määrin ajatusta erilaisten poliittisten kuplien Suomesta. Toisaalta tutkimus ei anna vastausta kanssakäymisen yleisyydestä eikä siitä, ovatko ihmiset halukkaita todella kuuntelemaan ja arvostamaan toisten mielipiteitä. Epäselväksi myös jää, kuinka usein ihmiset tosiasiallisesti ovat vuoropuhelussa eri mieltä olevien kanssa.

Kokeellinen tutkimus osoittaa, että suomalaisten mielipiteet lähentyvät toisiaan, kun eri mieltä olevat saadaan samaan pöytään keskustelemaan kiistanalaisista asioista, kuten maahanmuutosta ja ruotsin kielestä. Mielipiteiden lähentyminen on tosin tapahtunut vain siinä tapauksessa, että keskusteluja on moderoitu.⁹ Tämä korostaa, että vapaa keskustelu ei välttämättä lisää ymmärrystä vastakkaisia mielipiteitä kohtaan.

Tässä tutkimuksessa on selvitetty myös kansalaisten käsityksiä heidän kyvystään arvioida politiikkaa. Odotetusti arvio omista kyvyistä on suurinta korkeakoulutettujen keskuudessa, ja selvästi matalampaa ammattikou-

lutuksen saaneiden keskuudessa. Tulos on linjassa aikaisemmissa tutkimuksissa mitatun poliittisen tietotason kanssa. Koulutusryhmien väliset erot eivät ole yhtä selkeitä kysyttäessä ihmisten halukkuutta oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Sukupuolten välillä merkittävin ero liittyy käsitykseen omasta kyvyistä arvioida politiikkaa. Naisista vain 34 prosenttia arvioi itsensä keskimääräistä kyvykkäämmäksi arvioimaan politiikkaa, kun taas miehissä osuus on 59 prosenttia. Tämä on hätkähdyttävä tulos, sillä tutkimukseen vastanneiden naisten koulutustaso on korkeampi kuin miesten.

Vaikka tutkimukset osoittavat, että miesten poliittikatietämys on hie- man naisia vahvempaa, kertovat tämän tutkimuksen tulokset ennen kaik- kea naisten heikommasta itseluottamuksesta. Naiset vaikuttavat aliarvioi- van omia kykyjään suhteessa politiikkaan ja poliittiseen päätöksentekoon. Havainnolla on vahva kytkös tasa-arvokeskusteluun. Miesten vahvempi ja ajoittain myös liioiteltu luottamus omiin kykyihinsä voi heijastua sukupuol- ten välisiin suhteisiin paitsi politiikassa myös yleisemmin työmarkkinoilla.

- 1 Elo, Kimmo & Rapeli, Lauri (2012,) "Poliittinen tietämys ja poliittinen kiinnostus", teoksessa Sami Borg (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: oikeusministeriö, 275–291: ks. myös Grönlund, Kimmo (2006). "Osallistuva demokratia", teoksessa Borg, Sami (toim.) *Suomen demokratiaindikaattorit*. Oikeusministeriön julkaisu 1/2006. Edita Prima, Helsinki, 71–91.
- 2 Mondak Jeffery J. & Anderson, Mary R. (2004), The Knowledge Gap: Re-examination of Gender-Based Differences in Political Knowledge. *Journal of Politics* 66:2, 492–512.
- 3 Rapeli, Lauri (2010), *Tietääkö kansa? Kansalaisten poliittikatietämys teoreettisessa ja empiirisessä tarkastelussa*. Turun yliopiston julkaisuja, Annales Universitatis Turkuensis; Elo, Kimmo & Rapeli, Lauri (2012) "Poliittinen tietämys ja poliittinen kiinnostus", teoksessa Sami Borg (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: oikeusministeriö, 275–291.
- 4 Meyer, Thomas (2002), *Media Democracy: How the Media Colonize Politics*. Oxford: Polity Press.
- 5 Grönlund, Kimmo & Westinen, Jussi (2012), "Puoluevalinta", teoksessa Sami Borg (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: oikeusministeriö, 156–190.
- 6 Ks. esim. Borg, Sami (2009), "Nuorten poliittinen osallistuminen", teoksessa Borg, Sami & Paloheimo, Heikki, *Vaalit Yleisdemokratiassa* (toim.), Tampere: Tampere University Press, 149–174; ks. myös Wass, Hanna (2008), *Generations and turnout. The generational effect in electoral participation in Finland*. Acta Politica 35. Hel- sinki University Print.
- 7 Manin, Bernard (1997): *The Principles of Representative Government*. Cam- bridge: Cambridge University Press
- 8 Jungar, Ann-Christine (2002), "A case of Surplus Majority Government: the Finnish Rainbow Coalition". *Scandinavian Political Studies* 25:1, 57–84; Karvonen, Lauri & Paloheimo, Heikki (2005), "Demokratian näkymiä Suomessa", teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 290–304; Karvonen, Lauri (2014), *Parties, governments and voters in Finland. Politics under fundamental societal transformation*. Colchester: ECPR Press.
- 9 Lindell, Marina (2014), *Deliberation och åsiktsförändring – en studie av individe- genskaper och gruppkontext*. Vasa: Åbo Akademi; Samfors (2015), "Tutkimus kar- toitti suomalaisten mielipiteitä ruotsin kielestä". [http://web.abo.fi/pressmaterial/ sprakundersokning_Finska.pdf](http://web.abo.fi/pressmaterial/sprakundersokning_Finska.pdf).

Kyselytutkimuksen toteutus

Internetpaneelitutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan siten, että ensin paneelista poimitaan käytettävissä olevien taustatietojen perusteella tutkimukseen sopiva kohderyhmä, minkä jälkeen valitulle kohderyhmälle lähetetään tutkimuskutsut sähköpostitse. Tutkimukseen suostuvat osallistuvat tutkimukseen internetin välityksellä, käyttäjätunnuksin ja salasanojin suojatussa CAWI-ympäristössä (Computer Aided Web Interview). Tutkimusvastaukset tallentuvat suoraan Taloustutkimuksen palvelimelle, josta ne ovat edelleen analysoitavissa.

Taloustutkimuksen internetpaneeli on perustettu vuonna 1997. Se on pisimpään Suomessa toiminut valtakunnallinen internetpaneeli. Kyseessä on paneeli, johon tutkijat valitsevat vastaajat samalla tavoin kiintiöpöiminnällä kuin esimerkiksi valtakunnallisissa puhelin- ja käyntihaastattelututkimuksissa.

Kohdejoukko ja otantamenetelmä

Tutkimuksen kohdejoukkona on Suomen 15–79-vuotias väestö. Otos on muodostettu Taloustutkimuksen internetpaneelin jäsenten keskuudesta siten, että se vastaa Suomen aikuisväestöä iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Internetpaneelin rekrytointi tapahtuu kokonaisuudessaan Taloustutkimuksen valtakunnallisesti edustavien tutkimusten yhteydessä tai erillisen väestörekisterikeskuksen satunnaisotokseen perustuvan rekrytointiprosessin kautta, mikä takaa tutkimusten edustavuuden, luotettavuuden ja korkean vastausprosentin. Internetpaneelissa on tällä hetkellä yli 50 000 jäsentä.

Tilastollinen käsittely

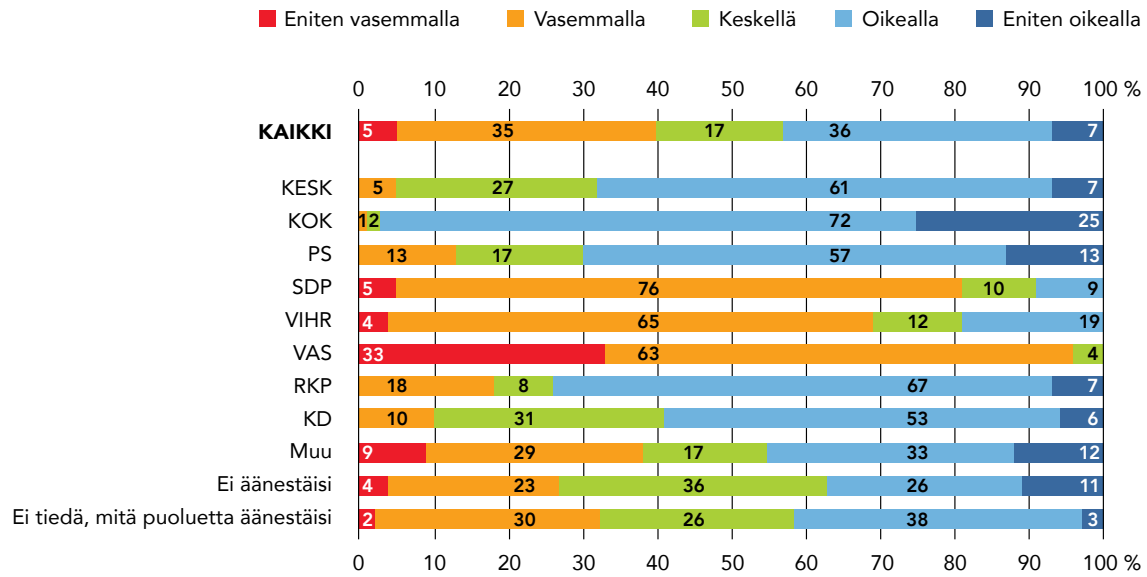
Tutkimuksen otos on painotettu sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan väestöä vastaavaksi. Kaikissa analyseissä käytetään tätä muodostettua painokerrointa.

Virhemarginaali

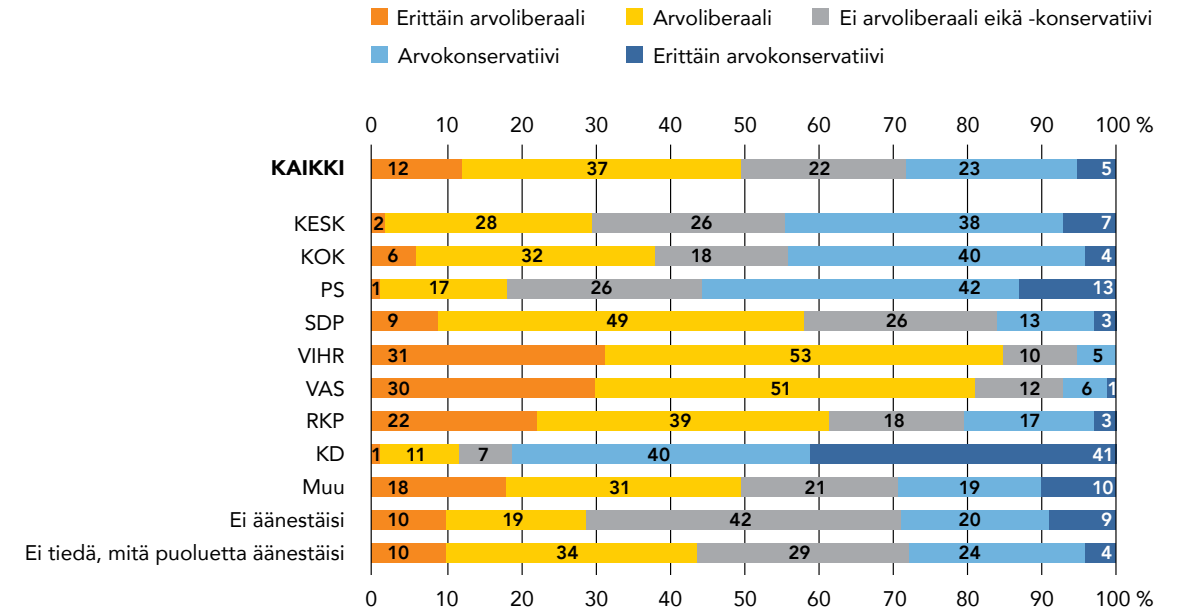
Tutkimuksen virhemarginaali on noin ± 1 prosenttiyksikkö 95 prosentin luottamustasolla. Se tarkoittaa, että jos tehdään sata erillistä tutkimusta, niistä 95 tuottaa tuloksen, joka on kyseisen virhemarginaalin sisällä. Virhemarginaali kertoo siitä, millaisia riskejä otantasattuma aiheuttaa tulosten yleistettävyydelle – otokseen saattaa valikoitua liian suuri tai pieni osuus tietyllä tavalla ajattelevia ihmisiä. Tällaisten vääristymien mahdollisuutta pyritään välttämään poimimalla vastaajat kiintiöiden mukaan ja satunnaisesti: kenellä tahansa kohdejoukkoon kuuluvalla on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi vastaajien joukkoon.

Lähde: Taloustutkimus Oy

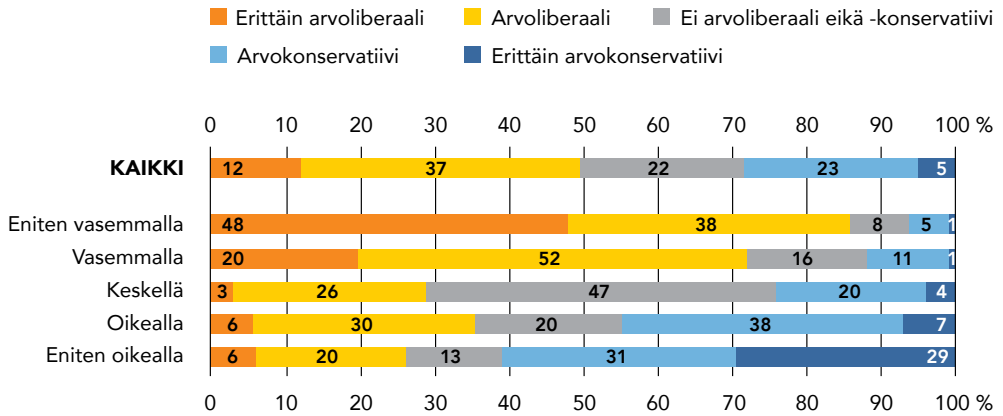
Vastaajien sijoittuminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudelle puoluevalinnan mukaan

Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali-arvokonservatiivi-ulottuvuudelle puoluevalinnan mukaan

Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali – arvokonservatiivi-
ulottuvuudelle vasemmisto – oikeisto-sijainnin mukaan

YTT KARINA JUTILA on työskennellyt tutkijana, kolumnistina, kouluttajana ja politiikan taustatehtävissä mm. eduskunnassa. Hänellä on vuosien kokemus tiedon tuottamisesta päättäjille. Jutila on tutkinut politiikan prosesseja, vallankäyttöä, kansalaisten osallistumista ja asenteita. Viime vuosina hän on perehtynyt myös globaalin vastuun kysymyksiin ja biotalouteen.

GSM 050 5515 361 ■ karina.jutila@e2.fi ■ **Twitter: @karinajutila**

VTT VILLE PITKÄNEN siirtyi e2:een Turun yliopiston Eduskuntatutkimuksen keskukselta. Hän on erikoistunut poliittisen viestinnän ja vaalien tutkimiseen. Tuoreet tutkimukset käsittelevät asiantuntijuutta mediassa ja kampanjointia. Hän on luennoinut yliopistoissa ja niiden ulkopuolella. Päivänpolitiikan kommentointi mediassa on kuulunut Pitkäsen työnkuvaan jo vuosia.

GSM 040 777 0869 ■ ville.pitkanen@e2.fi ■ **Twitter: @vipecpister**

VTT JUSSI WESTISEN tuore väitöskirja Åbo Akademista käsittelee poliittisia jakolinjoja 2000-luvun Suomessa. Hänen erityisosaamistaan on arvojen, asenteiden ja äänestyskäyttäytymisen tutkimus sekä tilastolliset menetelmät.

Westinen on yksi vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksen tekijöistä. Hän on toiminut luennoitsijana ja asiantuntijana eri medioissa. Westinen on ollut vierailevana tutkijana Göteborgin ja Uppsalan yliopistoissa.

GSM 040 833 5799 ■ jussi.westinen@e2.fi ■ **Twitter: @J_Westinen**

www.e2.fi

Eerikinkatu 28, 5. krs ■ 00180 Helsinki ■ toimisto@e2.fi